

KAITSEMINISTEERIUM

**ARUANNE KAITSEVÄEKOHUSTUSE TÄITMISEST JA
KAITSEVÄETEENISTUSE KORRALDAMISEST 2024. AASTAL**

Tallinn 2025

EESSÕNA

Eesti riigikaitse tugevus sõltub otsustest, mida teeme täna riigikaitse inimvara kujundamisel. Muutuvas julgeolekukeskkonnas on oluline, et riigikaitse on kaasatud õiged inimesed, kelle areng on toetatud ning motivatsioon ja valmisolek panustada riigi kaitsele hoitud. Riigi kaitsevõime ei põhine üksnes relvastusel või sõjalistel struktuuridel, vaid inimestel, kelle teadmised, oskused ja pühendumus loovad tegeliku kaitsevõime. Seetõttu on inimeste värbamine, ettevalmistamine, hoidmine ja väärtustamine Eesti riigikaitse jõu ja kestlikkuse üks keskseid ülesandeid.

Kaitseväekohustus ja kaitseväeteenistus on Eesti sõjalise kaitse alustala. Ajateenistus loob baasi reservväe ettevalmistamiseks ning annab noortele vajalikud sõjalised teadmised ja oskused riigi kaitsmiseks. Samal ajal pakub ajateenistus noortele ka laiemat väärtust, arendades juhtimisoskusi, koostöövõimet, vastupidavust ja vastutustunnet, mis suurendavad nende konkurentsivõimet tööturul ning toetavad edasist karjääriteed. Eesti kaitsevõime tugineb kompetentsetel ja motiveeritud tegevväladel ning reservväladel, kes osalevad aktiivselt väljaõppes ja õppekogunemistel ning moodustavad üheskoos toimiva ja valmisolekus terviku.

Eesti riigikaitse tugevus seisneb lisaks sõjalisele võimekusele ka ühiskonna hoiakutes ja väärtustes. Kaitsetahe kujuneb peredes, kogukondades ja haridussüsteemis. Lähedaste ja vanemate toetatud hoiakud aitavad kujundada riigikaitse teadlikku ja enesekindlat järelkasvu. Riigikaitsehariduse kvaliteedi tagamisel on keskne roll pädevatel ja haritud riigikaitseõpetajatel, kelle professionaalsus loob tugeva aluse noorte teadlikkuse kujunemisele. Samuti toetab riigikaitse temaatika lõimimine teiste õppeainetega noorte võimet mõista julgeolekut ja riigikaitset laiemas ühiskondlikus kontekstis ning luua terviklikke seoseid.

Muutunud julgeolekukeskkonnas on riigikaitse inimvara arendamine ja õigete inimeste kaasamine riigikaitsele olulisem kui kunagi varem. Eesti kaitsevõime tugevus sõltub sellest, kui hästi suudame tuvastada, kaasata ja arendada inimesi, kellel on valmisolek ja võimekus riigi kaitsmisele panustada. Kaitseressursside Ameti roll on kujundada ja hoida süsteemi, mis toetab riigikaitse inimvara arengut kogu inimese elukaare jooksul ning tagab, et riigil on olemas vajalikud inimesed ja oskused oma kaitsevõime hoidmiseks ja arendamiseks.

Käesolev aruanne annab ülevaate kaitseväekohustuse täitmisest ja kaitseväeteenistuse korraldamisest 2024. aastal ning peamistest arengutest selles valdkonnas. Nende tegevuste eesmärk on tagada, et Eesti riigikaitse tugineb ka tulevikus tugevale, motiveeritud ja valmisolekus inimvarale.

1. 2024. AASTA TEGEVUSED JA PEAMISED STATISTILISED ANDMED

1.1 2024. aasta tegevused

- Esmakordselt korraldati reservväelaste nädal, mille eesmärgiks on tunnustada ja märgata reservväelaste rolli riigikaitstes. Reservväelaste nädala raames pakkusid Eesti ettevõtted reservväelastele mitmeid soodustusi ja töid müüki erinevaid digilaigus tooteid. Nimetatud aktsioon toimus 28. aprillist kuni 6. maini, vahetult enne Kaitseväge suurõppuse Kevadtorm algust.
- 2024. aastal oli Kaitseministeeriumi valitsemisala Kaitseressursside Ameti eestvedamisel esmakordselt terviklikult esindatud Arvamusfestivalil. Loodud riigikaitse aruteluala ühendas omavahel teemad nii Kaitseressursside Ametist, Kaitseministeeriumist, Kaitseväest, Kaitseliidust, Riigi Kaitseinvesteeringute Keskusest kui ka Sõjamuuseumist. Riigikaitseala andis võimaluse luua ühiskonnas vajalikku diskussiooni ning tuua riigikaitset tavakodanikule lähemale.
- Kaitseministeerium käivitas noorteprogrammi, mille eesmärk on tugevdada noorte riigikaitselisi hoiakuid ja valmidust riigikaitsele panustada ning seeläbi tagada valitsemisalale laiem värbamisväli ja motiveeritud reservväelaste järelkasv.
- 2024. aastal hakati varasemast suuremas mahus hindama ajutiselt tervisenõuetele mittevastavate reservis olevate isikute terviseseisundit. Terviseseisundi hindamine toimub tervise infosüsteemis olevate andmete põhjal ning ei nõua isiku kohalolu. Kui terviseseisundi ajutist mittevastavust põhjustanud tervisemure on olemasolevate andmete põhjal lahenenud, hinnatakse isik arsti poolt tervisenõuetele vastavaks.
- Alates 2024. aasta maikuust on Kaitseressursside Ameti sunnirahade ja rahatrahvide finantsarvestus konsolideeritud Maksu- ja Tolliameti riiginõuete arvestussüsteemi (NAP) ning ameti poolt kaitseväge teenistuse seadusel alusel määratud rahalised nõuded liiguvad automaatselt nii väärtemenetluse portaalist kui ka kaitsevägekohustuslaste registrist X-tee teenuste kaudu NAP-i.
- Kaitseressursside Amet koostas koostöös ajateenijate väljaõppega tegelevate struktuuriüksustega ajateenijate profiilid ning uuendas teenistuskohdade kirjeldused. Teenistuskohdade kirjelduste uuendamise peamine eesmärk oli luua ajateenijate väljaõppega tegelevatest struktuuriüksustest ühtne ja terviklik ülevaade, et see oleks kutsealuste jaoks lihtsasti hoomatav ning toetaks nende teadlikku eelistuste kujunemist. Ajateenijate profiilide loomise käigus kaardistati ametikoha põhiselt teenistuseks vajalikke või kasuks tulevaid oskusi ja isiksuseomadusi, et tõhustada teenistusse määramist.
- Valmis elusündmusteenus „Kaitsevägekohustuse täitmine“, mis koosneb kolmest osateenusest: „Ajateenistuse planeerimine“, „Ajateenistuse läbimine“ ja „Reservteenistus“. Sündmusteenus annab ülevaate kõikidest sammudest ja tegevustest, mida kaitsevägekohustuslasel tuleb oma riigikaitsealise kohustuse täitmise teekonnal läbida. Esialgu on teenus kättesaadav infoteenusena, kuid alates 2025. aastast muutub teenus järk-järgult personaliseeritumaks, mis

tähendab, et isik ei pea taotluste esitamiseks ja otsuste vaatamiseks logima erinevatesse keskkondadesse, vaid kogu teave on kättesaadav ühekordsel sisselogimisel eesti.ee platvormil.

- Kaitseministeerium tunnustas teist korda riigikaitsjaid toetavaid ettevõtteid, tööandjaid ja organisatsioone, kes andsid silmapaistva panuse riigikaitssesse ja toetasid reservväelaste osalemist õppekogunemistel. „Riigikaitsjate toetaja“ tunnustus ja märgis on mõeldud ettevõtetele, asutustele ja teistele juriidilistele isikutele, kes toetavad riigikaitsjaid, säilitades nende sissetuleku õppekogunemiste ajal, või kes toetavad riigikaitsjaid muudel viisidel, pakkudes soodustusi, toetades veterane või väärtustades reservväelaste kogemusi tööle värbamisel. Tunnustamiseks on võimalik kandidaate esitada kõigil, tuues välja, kuidas ettevõtte või organisatsioon riigikaitsjaid toetab. 2024. aastal anti tunnustus välja esmakordselt kolmes kategoorias. Lisaks pronks-, hõbe- ja kuldtasemele annab Kaitseministeerium välja ka kolm eritunnustust erilise ja unikaalse panuse eest.
- Kaitseressursside Ameti kodulehele loodi 2024. aastal võimalus kasutada virtuaalset assistenti Bürokratt, mis oskab vastata lihtsamatele ameti põhivaldkondi puudutavatele küsimustele. Lisaks uurib amet võimalusi keelemudeli kasutuselevõtuks, mis aitaks virtuaalsel assistendil vastata ka keerukamatele küsimustele kiiremini ja täpsemini ning vähendaks inimressursi osakaalu assistendi treenimisel.
- Sügisese ajateenistusse kutsumisega kujundati teenistusse kutsumisest sündmus, et tuua tulevased ajateenijad ja nende lähedased paremasse infovälja eesootava teenistuse osas. Kaitseressursside Ameti Tallinna kontori juures oli väeossa saatmise käigus võimalik tutvuda fotonäitusega ajateenija igapäevaelu ning olmetingimuste kohta. Huvilised said tutvuda ajateenija varustusega ning kuulda lähemalt õppimis- ja karjäärivõimalustest riigikaitstes. Lähedastel oli võimalus saada vahetult tagasisidet või vastuseid eesootava teenistuskäigu osas.
- 2024. aastal jätkati stipendiumiprogrammiga, mis on mõeldud tehnika-erialade tudengitele. Stipendiaate toetatakse 500 euroga kuus kuni kõrgkooliõpingute lõpuni. 2023. aastal kandideeris stipendiumile 34 noormeest, kellest 28 vastas tingimustele. Komisjoni hindamise tulemusena otsustati määrata stipendium 17 noormehele. Hetkel on aktiivselt stipendiumiprogrammiga liitunud 15 stipendiaati. Stipendiaatidega on külastatud väeosasid ja Kaitseväe Akadeemiat. Lisaks on korraldatud Kaitseressursside Ametis kohtumisi eesmärgiga anda stipendiaatidele ülevaadet kaitsevaldkonnas toimuvast ja luua sidemeid stipendiaatide, Kaitseressursside Ameti ja Kaitseväe vahel. Stipendiaadid võetakse pärast õpingute lõpetamist teenistusse või tööle Kaitseministeeriumi valitsemisalas.
- 2024. aastal avati Tallinna Ülikooli ja Kaitseressursside Ameti koostöös „Riigikaitseõpetuse mikrokraad“, millega loodi võimalus asuda riigikaitse taustaga inimestel riigikaitseõpetajaks. Mikrokraadi asusid omandama 21 inimest, kellel on riigikaitse taust. Riigikaitseõpetajate koolitamine on võtmetähtsusega kvaliteetse ja ühetaolise õppe tagamiseks koolides.

Foto: Reservvaelaste nädal 2024, Kaitseministeerium.

2. KAITSEVÄEKOHUSTUSLASTE ARVESTUS

Kaitseressursside Amet peab kaitseväekohustuslaste arvestust kaitseväekohustuslaste registris (edaspidi register). Kaitseväekohustuslaste arvestuse all mõistetakse aruandes 17–60-aastaste meeste ja kaitseväekohustuse võtnud üle 18-aastaste isikute andmete kandmist registrisse ning andmete muutumisel nende kajastamist registris isiku arvel oleku ajal.

Kokku oli 1. jaanuari 2025. aasta seisuga registrisse kantud 291 934 kaitseväekohustuslaste andmed. Registrisse kantud kaitseväekohustuslaste koondnumbri puhul on tegemist suurusjärguga, keda on riigil sõjaajal võimalik teenistusse kutsuda.

Registris oli lisaks 34 898 kutsealuse (aastakäigud 1997–2007 kokku), 248 990 reservis oleva 18–60-aastase mehe ning 3 687 tegevväelase andmed. Tegevväelaste hulgas oli kokku 308 naist (Tabel 1).

Tabel 1. Kaitseväekohustuslaste jagunemine registris seisuga 1. jaanuar 2025

Jrk nr	Kategooria	Arv	
		2023	2024
1	kutsealused	34 729	34 898
2	ajateenijad	3 496	3 046
	nendest naised	28	27
3	asendusteenistujad	42	63
4	tegevvälased	3 514	3 687
	nendest naised	314	308
5	18–60-aastased mehed (reservis olev isik)	245 665	248 990
	nendest ise kaitseväekohustuse võtnud üle 18-aastased isikud	819	867
6	naised (reservis olev isik)	1 211	1 250
	nendest kaitseväekohustuse võtnud naised	609	644
	nendest ajateenistuse läbinud naised	246	281
	Kokku (1-6)	288 657	291 934

2024. aastal andsid Kaitseressursside Ameti arstid terviseseisundi hindamisel hinnangu 10 358 kutsealuse terviseseisundi kohta. Hinnangute kohaselt vastasid kutsealustest tervisenõuetele 43%, ajutiselt ei vastanud 33% ning tervisenõuetele ei vastanud 24%. Võrreldes eelmise aruandlusperioodiga on tervisenõuetele vastavate osakaal jäänud samaks, ajutiselt mittevastavate osakaal on suurenenud (2023. a 29%) ning tervisenõuetele mittevastavate osakaal on vähenenud (2023. a 28%).

Lisaks kutsealustele hinnati 2024. aastal ka 1 356 reservis oleva isiku terviseseisundit. Hinnangute alusel vastas 32% reservis oleva isiku tervis tervisenõuetele, 35% ei vastanud ajutiselt ning 33% reservis olevatest isikutest ei vastanud tervisenõuetele.

Selleks, et vähendada kutsealuste ja reservis olevate isikute halduskoormust, viiakse esmalt ameti arsti poolt läbi terviseinfosüsteemis olevate terviseandmete kontroll.

Kutsealusele, kelle tervis andmete alusel ei vasta või ajutiselt ei vasta tervisenõuetele, antakse hinnang terviseseisundi vastavuse kohta kaitsevääetenistuskohustuslase tervisenõuetele ilma kutsealuse kohaloluta ja hinnang edastatakse isikule nii, et ta ei pidanud selleks midagi tegema. Kutsealuseid tunnistatakse kõige enam tervisenõuetele mittevastavaks või ajutiselt mittevastavaks psüühika- ja käitumishäirete ning lihasluukonna- ja sidekoehaiguste tõttu.

Kui terviseinfosüsteemi alusel on andmed ebapiisavad, et isik ajateenistusest kõrvale jätta, kutsutakse ta hindamiseks arstlikule läbivaatusele. Vajadusel teostatakse täiendavad uuringud (südamefilm ehk

EKG, vere automaatuuring, veresuhkru määramine, uriinianalüüs, kopsuröntgen ning kuulmis- ja nägemiskontroll) või suunatakse isik terviseuuringutele eriarsti juurde.

2024.aastal muutus reservis olevate isikute terviseseisundi hindamise kord ja lisandus võimalus hinnata reservis oleva isiku terviseseisund vastavaks kaitseväeteenistuskohustuslase tervisenõuetele ilma arstliku läbivaatusest tuginedes tervise infosüsteemi andmetele.

Tervisesundi hindamisel tervise infosüsteemi andmete põhjal on mitu positiivset aspekti: isikud on hoolsamad pöörduma tervisemuredega perearsti või erialaarsti vastuvõtule abi saamiseks, terviseinfosüsteemi andmed on ajakohasemad; terviseseisundi hindamiseks ei teki isikule aja- ja sõidukulu ning ametil on võimalik viia läbi rohkem hindamisi. Negatiivne mõju puudub, kuna isik saab hinnangut vaidlustada või taotleda arstlikku läbivaatust.

3. AJATEENISTUS

Eestil on reservarmeel põhinev iseseisev kaitsevõime, mille aluseks on ajateenistuses saadav väljaõpe. Arvestades Eesti julgeolekuolukorda, riigi ja rahvastiku suurust, pole ajateenistusele tõsiseltvõetavaid alternatiive.

Alates 2013. aastast sai vabatahtlik ajateenistus võimalikuks ka naistele ning 2018. aastast on omal soovil ajateenistusse asuval naistel võimalik aega teenida kõigis Kaitseväe üksustes.

2024. aastal asus ajateenistusse 3 867 kutsealust ja nende hulgas 49 naist. Omal algatusel (vabatahtlikult) asus ajateenistusse 66% ajateenistusse asunud kutsealustest, mis on võrreldes 2023. aastaga tõusnud kuue protsendi võrra.

Ajateenistusse ilmunata jättis 152 kutsealust ehk 4 protsenti.

Projektidega „Klassiga ajateenistusse“ ja „Sõpradega ajateenistusse“ asus 2024. aastal 32 klassi (361 noort) ja 73 sõpruskonda (413 noort). 2024. aasta sügisel liideti projektid „Klassiga ajateenistusse“ ja „Sõpradega ajateenistusse“ üheks projektiks „Koos ajateenistusse“.

„Koos ajateenistusse“ projekti saab kandideerida sõltumata taustast ja kandideerima oodatakse klassikaaslasi, koolikaaslasi, vilistlasi, kursusekaaslasi või lihtsalt sõpruskondi alates viiest (5) liikmest. Projektis püsimiseks peab kandideerijate grupi suurus veel kaks nädalat enne kutsumist olema vähemalt viis liiget. Taotlusi koos ajateenistusse asumiseks järgmise aasta (2025) kohta sai esitada 01.10.2023–31.12.2023. Projektiga liitus 117 gruppi (908 noort).

„Koos ajateenistusse“ projekti kontseptsioon algas esialgu 2019. aastal, kui võeti esimesed samas klassis õppivad noored üheskoos samadesse Kaitseväe üksusesse teenistusse. Projekti tingimused innustavad kutsealuseid enda sõpru ja klassikaaslasi motiveerima, mis omakorda tõstab omal algatusel ajateenistusse tulijate arvu ja tagab parema informeerituse ajateenistuse võimaluste kohta.

Esmakordselt korraldas erioperatsioonide väejuhatuse koostöös Kaitseressursside Ametiga 2024. aasta kevadel katsed, et luua kõikidele erioperatsioonide väejuhatuses ajateenistust läbida soovijatele õiglane ja võrdne võimalus. Katsed kestsid ühe päeva ja osalejad pandi proovile nii vaimselt kui füüsiliselt. Füüsiline osa katsetest koosnes Kaitseväe kehaliste võimete kontrolltestist ja

ujumisharjutusest. Katsetel soovis osaleda 150 noort. Erioperatsioonide väejuhatusse asus 2024. aastal ajateenistusse 40 noort.

Foto: 2024. aasta oktoobrikutse, Kaitseressursside Amet.

- 2024. aastal maksti B-kategooria mootorsõiduki juhtimisõiguse omandamise eest toetust 2 415 ajateenijale kokku 2 415 000 eurot. Toetust makstakse kõikidele ajateenijatele, kes on omandanud juhtimisõiguse enne ajateenistusse asumist või hiljemalt enne esmase sõjalise väljaõppe läbimist (kaheksa nädala jooksul alates ajateenistusse asumisest). Toetuse suuruseks on 1 000 eurot ning toetus makstakse ajateenistuse lõpus. 2023. aastal maksti toetust 1 580 isikule.

Juhilubade omandamise toetuse maksmine ajateenistuse läbinutele algas 2023. aastal. Eesmärk uue toetuse liigiga on motiveerida noori omandama vähemalt B-kategooria mootorsõiduki juhtimise õigus, et tagada Kaitseväele piisaval arvul autojuhi kandidaate ja vähendada teenistuses juhtimisõiguse omandamisele kuluvat resurssi.

- Eluasemelaenu intresside ulatuses maksti igakuist hüvitist 23 ajateenija eest kokku 43 077,49 eurot. Hüvitist makstakse ajateenijatele, kes on võtnud eluasemelaenu endale maja, korteri või maatüki soetamiseks. Hüvitise suurus sõltub eluasemelaenu intressi määra. 2023. aastal maksti eluasemelaenu intresside hüvitist 19 isikule kogusummas 31 613 eurot.
- Ajateenistuses vähese eesti keele oskusega ajateenijatele keeleõppe andmine on kasvanud. Aruandlusperioodil osales keeleõppes 392 ajateenijat, kes said keeleõppe läbimise kohta ka vastava tõendi või tunnistuse. Kõige rohkem osales keeleõppes 1. jalaväebrigaadi Tapa linnaku

ajateenijaid (121). Järgnesid merevägi (68 ajateenijat) ning 2. jalaväebrigaad (65 ajateenijat). Võrreldes eelnevate aastaga on keeleõppes osalevate ajateenijate arv tõusnud: 2023. aastal läbis keeleõppe 243 ajateenijat, 2022. aastal läbis keeleõppe 266 ajateenijat ning 2020. aastal 235.

3.1 Ajateenijate rahulolu küsitluse põhitulemused

Alates 2016. aastast ajateenijate seas läbiviidav kompleksuuring näitab endiselt positiivseid trende. Enamik ajateenijatest on seisukohal, et ajateenistus on riigi julgeoleku tagamiseks vajalik (ajateenistuse alguses arvab nii 85%, lõpus 82%). Isikliku arengu seisukohalt peab ajateenistust ajateenistuse alguses vajalikuks 74% (kindlasti 28% ja pigem 46%), ajateenistuse lõpus aga 65% (kindlasti 19%, pigem 46%). Vabatahtlikult oleks valmis ajateenistust läbima kolmandik ajateenijatest (kindlasti 12% ja arvatavasti 21%).

Ajateenistusega jäi tervikuna rahule üle poole ajateenijatest. Sarnasel tasemel on olnud rahulolu ka aastatel 2019/2020 ja 2022/2023. Ülejäänud aastatel on rahulolijate osakaal jäänud alla 50%. Rahulolematute osakaal oli 2024. aastal seitsme võrdlusaasta lõikes aga kõige väiksem – 25%.

Suhtumine ajateenistusse tulekusse on aasta-aastalt paranenud. Kui kuni aastani 2018/2019 olid ülekaalus vastajad, kes suhtusid ajateenistusse tulekusse negatiivselt, siis alatest aastast 2019/2020 on olnud ülekaalus positiivne suhtumine.

Hea meelega ajateenistusse tulnute osakaal on kasvanud 23%-ni ning tervikuna suhtub ajateenistusse tulekusse positiivselt 60% vastanutest.

Omal algatusel ajateenistusse tulijate osakaal on keskmisest kõrgem kõige nooremas (kuni 19 aastat) vanusegrupis (81%), keskharidusega ajateenijate (83%), eesti emakeelega ajateenijate (73%), hea meelega ajateenistusse tulijate (81%) ning juulikutse ajateenijate seas (74%).

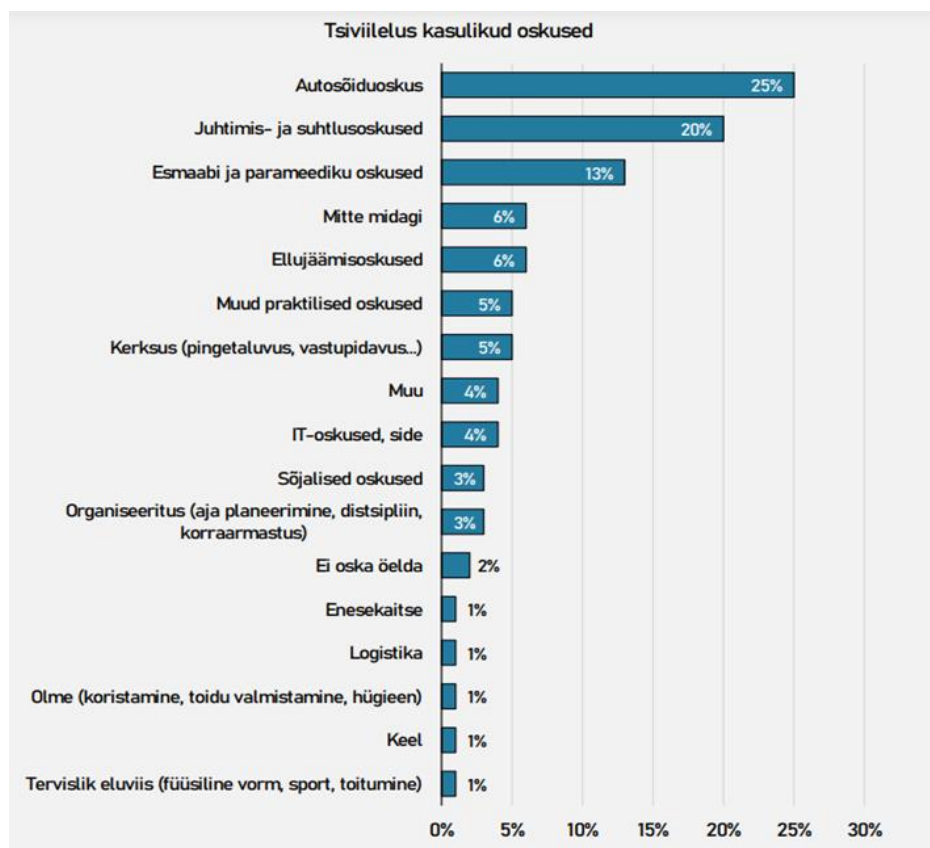
Hinnangutes ajateenistuse erinevatele külgedele on kõrgem rahulolu nende tegurite osas, mis iseloomustavad ajateenistuse olulist keskkonda (elamistingimused, toit) ja suhteid ajateenijate vahel. Keskmisel positsioonil on psühholoogi ja sotsiaaltöö tugiteenused ning kaplanteenistus, kuid neile teguritele annab hinnangu väiksem osa (teenustega kokku puutunud) ajateenijaist.

70% vastajatest hindab oma võimekuse täita sõjaaja ülesandeid vähemalt heaks. Viiendik (21%) hindab oma võimekuse rahuldavaks ning kümnendik (9%) kasinaks või puudulikuks.

Füüsiline vorm ajateenistuses üldjaotuse andmeil paraneb. Hea ja üsna hea hinde osatähtsus tõuseb teenistuse lõpuks alguse 38% protsendi tasemelt peaaegu pooleni (48%). Seevastu halva ja üsna halva tervisega ajateenijate osatähtsus kahaneb alguse 17%-lt peaaegu poole võrra (9%). Füüsilise vormi tajutud muutus teenistuse alguse hinnangu järgi vaadelduna kõneleb ühtlustumisest ajateenistuse jooksul: „head“ annavad pisut järele ja „halvad“ töötavad end füüsiliselt üles.

Ajateenistuse kasulikkust hinnates peetakse kõige olulisemaks ajateenistuses sõlmitud uusi tutvusi ja sealt leitud sõpru (nõustub 74%). Oluliselt järgmisel kohal on suurenenud enesekindlus (62%) ning seejärel ajateenistusest saadud uued teadmised ja oskused (52%).

Ajateenistuses omandatud erialastest oskustest ja teadmistest, millest võiks tsiviilelus kasu olla, mainiti kõige sagedamini autosõiduoskust, sh erinevate kategooriate juhilubade omandamist, aga ka varasema sõiduoskuse arendamist (näiteks maastikusõidu praktiseerimist). Järgnesid juhtimis- ja suhtlusoskused ning esmaabi ja parameedikute oskused (Joonis 1).

Joonis 1. Ajateenistuses omandatavad oskused ja teadmised

Üle 80% vastanutest peab vajalikuks, et Eestil oleks toimiv Kaitsevägi ning kolm neljandikku peab vajalikuks, et kallaletungi korral peaks Eesti end igal juhul relvadega kaitsma. Ligi 70% peab selleks vajalikuks kohustuslikku ajateenistust ning ligi kaks kolmandikku seda, et Eesti kodanikud peaksid olema kohustatud relvastatud riigikaitstes osalema. Eelkõige peetakse õigeks, et just meessoost kodanikud läbiksid ajateenistuse (64%). Naiste vastava kohustusega nõustatakse aga kõige vähem – vaid 32%.

3.2 Ajateenistuse läbimine

2024. aastal määrati sõjaaja ametikohale **3 055** ajateenijat **3 719** ajateenistusse asunutest.

Ajateenijad, keda sõjaaja ametikohale ei määrata ning keda kasutatakse tulevikus vajaduspõhiselt üksuste täiendamiseks, arvatakse üldreservi. Tervisliku seisundi tõttu vabastati ajateenistusest 215 isikut (5,8%). Võrreldes 2023. aastaga on meditsiinilistel põhjustel väljalangemine tõusnud kahe protsendi võrra. Ajateenistusest vabastamisel tervislikel põhjustel olid enam esinevad diagnoosid psüühika- ja käitumishäired ning lihasluukonna- ja sidekoehaigused.

Kokku vabastati aruandlusperioodil ennetähtaegselt teenistusest 238 ajateenijat ning ajateenijate väljalangevus oli kõnesoleval väljaõppeperioodil 6,4%.

Foto: 1. jalaväebrigaadi Kalevi jalaväepataljoni ajateenijad, Kaitsevägi.

4. RESERVTEENISTUS

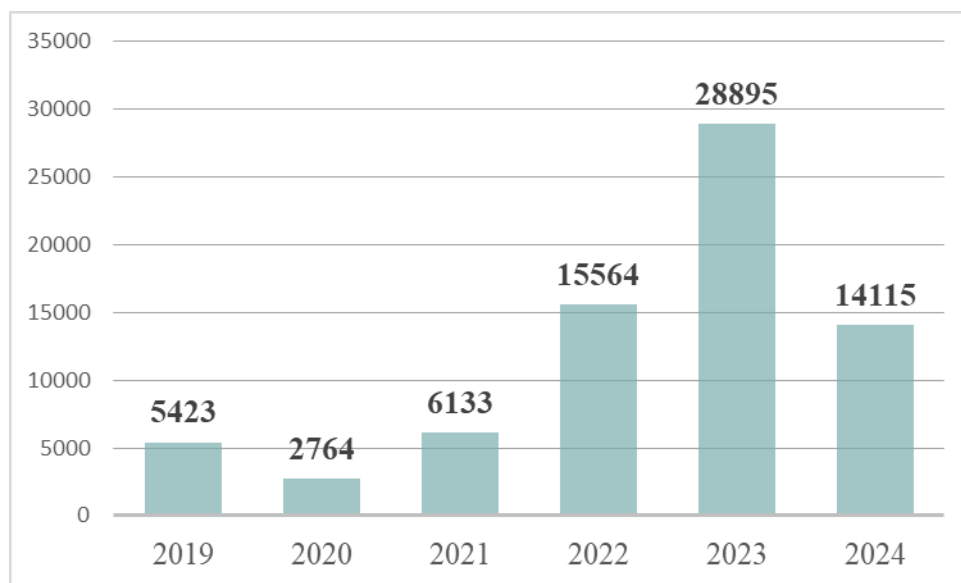
Eesti sõjaline riigikaitse põhineb reservarmeel. Kaitseväge sõjaaja struktuuri üksustele on korrapäraselt vaja korraldada õppe- ja lisaõppekogunemisi, et nad oleksid valmis täitma neile püstitatud ülesandeid.

2024. aasta oli reservteenistus mõistes mahult väiksem eelneva aastaga. Kui 2023. aastal korraldati kaks suuremahulist õppust (Kevadtorm ja Ussisõnad) ja kolm lisaõppekogunemist, siis 2024. aastal toimus üks suurõppus (Kevadtorm) ja kaks lisaõppekogunemist (Joonis 2).

Õppekogunemine on sõjaväeline väljaõpe, mille eesmärk on korrata ja täiendada varasemalt omandatud teadmisi ja oskusi ning harjutada üksuste koostegevust ning valmistuda sõjalise valmisoleku tõstmiseks. Õppekogunemistele kutsutakse vähemalt 120 päeva enne selle algust. Lisaõppekogunemise eesmärk on lahingvalmiduse kontrollimine ja kutse saamisel tuleb kogunemisele ilmuda viivitamatult. Selle käigus mängitakse läbi riigikaitse käsuaahela toimimine Vabariigi Valitsuse otsuse langetamisest kuni kiirreageerimisstruktuuri määratud reservväelaste kogunemiseni.

2024. aastal kutsuti reservteenistusse 14 115 reservis olevat isikut, kes jagunesid järgmiselt:

- ✓ Õppekogunemine – 13 817 reservis olevat isikut;
- ✓ Lisaõppekogunemine – 298 reservis olevat isikut.

Joonis 2. Reservteenistusse kutsutute arv aastatel 2019–2024. 2023. aasta suure reservteenistusse kutsuste arvu tingis Ussisõnad.

Õppekogunemisele ilmus 10 340 (74,8%) ning osalemisest vabastati 2 283 reservväelast. Lisaõppekogunemisele ilmus 187 (62,8%) ning vabastati 55 reservväelast.

Lisaks kohustuslikule reservteenistusele on reservis olevatel isikutel võimalik õppekogunemistel osaleda vabatahtlikult. Eelmisel kalendriaastal osales vabatahtlikult õppekogunemistel kokku 941 reservväelast. Lisaks osales vabatahtliku instruktorina õppekogunemistel 243 reservväelast, teiste reservväelaste ja ajateenijate sõjaväelise väljaõppe juhendamiseks või mõne muu sõjalise koolituse korraldamiseks.

Eesti liitus 2024. aasta jaanuaris väljaõppemissiooniga Interflex, kus Ühendkuningriigi juhtimisel viisid Kaitseväge tegev- ja reservväelased läbi väljaõpet Ukraina sõduritele ÜK-s.

4.1 Õppekogunemine Kevadtorm

2024. aastal toimus suurõppus Kevadtorm 2024, kus osales ligi 14 000 reservväelast, kaitseliitlast, ajateenijat, tegevväelast ja liitlasriikide sõdurit. Õppuse eesmärgiks oli harjutada diviisi ja liitlaste koostöös kaitsvate operatsioonide läbiviimist konventsionaalse sõja tingimustes, kaasates ka teisi väeliike ning väejuhatusi. Peamisteks õppivateks üksusteks olid 2. jalaväebrigaad ja Lääne maakaitseringkond.

Õppekogunemisele väljastati 4 772 kutset ja õppekogunemisele ilmus 3 428 reservväelast. Õppekogunemisest vabastati kokku 948 reservväelast.

Võrreldes 2023. aastal läbiviidud suurõppusega oli reservväelaste ilmumise protsent kaheksa protsenti kõrgem. Tõenäoliselt on üheks edu oluliseks faktoriks Kevadtorm 2024 kutsete edastamisel kombineeritud teavituse läbiviimine. Tavapärasest elektroonilist teavitust täiendati mõnevõrra suurema sotsiaalmeedia kampaania ning otseteavituste läbiviimisega nii Kaitseväge üksuste kui

Kaitseressursside Ameti poolt. Kaitseressursside Amet informeeris õppusest täiendavalt kõrgkoole, et luua suuremaid võimalusi haridust omandavate reservis olevate isikute suuremaks kaasamiseks kevadise eksamisesseiooni perioodil. Lisaks edastati posti teel kutseid isikutele, kelle kutse kättesaamise kohta puudus üksustel tagasiside. Kuigi enamate reservväelasteni jõudmine tähendas ka suuremat vabastatuse arvu, siis olulisena saab välja tuua ka asjaolu, et põhjuseta mitteilmunud isikute protsent vähenes võrreldes eelneva aastaga oluliselt (Tabel 2).

Tabel 2. Reservväelaste osalemine suurõppustel

	Kevadtorm 2024	Kevadtorm 2023
Kutsuti	4 772	5 007
Ilmus	3 428	3 196
	71,8%	63,8%
Vabastati	948	668
Põhjuseta mitteilmunud	518	1 229
	10,9%	24,5%
OSALES	3 306	3 110
	69,3%	62,1%

Foto: President Alar Karis ja Kaitseväe juhataja kindral Martin Herem külastamas õppust Kevadtorm 2024, Kaitsevägi.

4.2 Lisaõppekogunemised

Alates 2016. aastast korraldatakse Eestis reservüksustele lisaõppekogunemisi ehk lühikese etteatamisega välkõppusi.

2024. aastal toimus kaks lisaõppekogunemist:

- **Okas 2024-1** mereväe rannikukaitsedivisjoni väekaitsekompanii;
- **Okas 2024-2** 1. jalaväebrigaadi pioneeripataljoni ja diviisi lühimaa õhutõrjepatarei üksustele.

Okas 2024-1 lisaõppekogunemisele kutsuti 59 reservis olevat isikut, kellest ilmus 44 ja vabastati kaks reservväelast.

Okas 2024-2 lisaõppekogunemisele kutsuti 239 reservis olevat isikut, kellest ilmus 143 ja vabastati 53 reservväelast.

Okas 2024-2 käigus harjutati ka paindliku õppekogunemise korraldamist, kus osa ajast olid pioneeripataljoni reservväelased kodus valmisolekus. Taoline lähenemine võimaldab säästa isikkoosseisu ja tagada samal ajal lahingvalmidus. See tähendab, et üksus on formeeritud ning on vajadusel võimeline asuma kiiresti ülesandeid täitma.

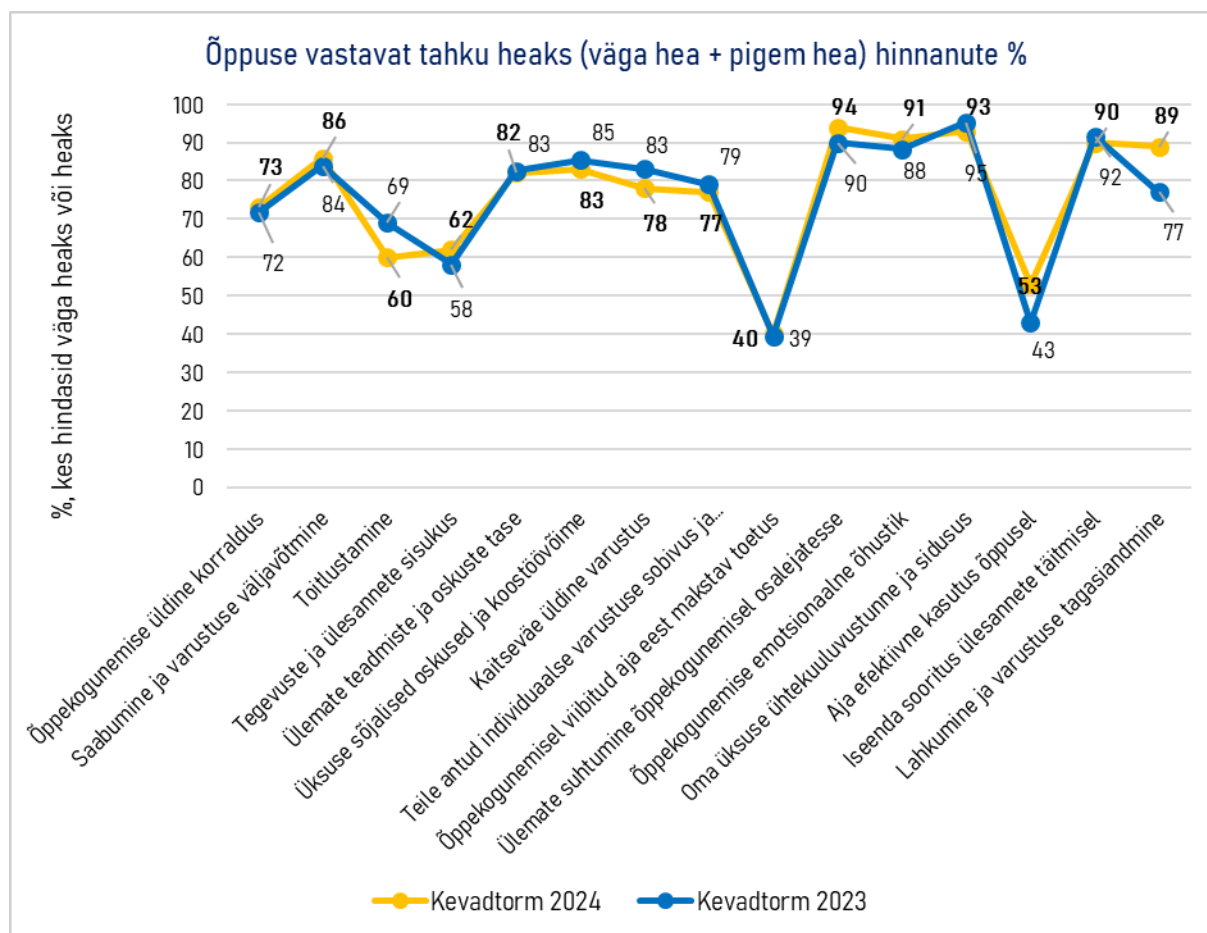
Foto: Lisaõppekogunemine Okas 2024-1, Kaitsevägi.

4.3 Reservväelaste rahuolu küsitluse põhitulemused

Õppekogunemise Kevadtorm 2024 lõpus viidi läbi rahuloluküsitlus eesmärgiga saada reservväelastelt tagasisidet hoiakute ja hinnangute kohta. Kevadtorm 2024 küsitluses osalesid Kaitseväe üksuste alla määratud reservväelased ja maakaitseringkondade alla määratud reservväelased, Kaitseliidu vabatahtlike osalus küsitluses oli marginaalne.

Riigikaitse inimvara kompleksuuringu raames läbiviidud Kevadtorm 2024 küsitlusest võib välja tuua järgmised olulisemad järeldused:

- Õppusele tuleku meelsus oli valdavalt positiivne – 89% küsitluses osalejatest tuli õppekogunemisele hea meelega või valmidusest oma kohust täita.
- Nende reservväelaste osakaal, kes peavad tõenäoliseks Venemaa sõjalist rünnakut Eesti vastu, on tõusnud. Kui 2023. aasta Kevadtormil küsitletud osalejatest pidas rünnakut väga või küllaltki tõenäoliseks 46% vastanustest, siis 2024. aastal on see tõusnud 61%.
- Usk Eesti kaitstavusse on jätkuvalt kõrge ning sarnasel tasemel varasema aastaga – Kevadtorm 2024 küsitletud osalejatest usub kindlasti või tõenäoliselt Eesti kaitstavusse 85%, Kevadtorm 2023 vastajate hulgas oli selliste vastuste osakaal 88%.
- Juhul kui Eestile tungitaks kallale, on valmis kindlasti või tõenäoliselt Eesti kaitseks relvastatud vastupanu osutama 94% küsitlusele vastanud õppusel osalejatest. Hinnang on jäänud varasema aastaga samale tasemele.
- 2/3 õppusel osalejatest jäid õppekogunemisel saadud väljaõppega rahule (väga rahul ja pigem rahul 66%). 17% jäid neutraalseks ning sama palju oli neid, kes ei jäänud väljaõppega rahule.
- Võrreldes 2023. aastal õppekogunemisele Kevadtorm erinevatele tahkudele antud hinnangutega on 2024. aastal nii tõuse kui languseid. Enim tõusid hinnangud lahkumisele ja varustuse tagastamisele (+12%) ja aja efektiivsele kasutusele õppusel (+10%). Enim langesid hinnangud õppekogunemise toitlustusele (-9%) ja Kaitseväe üldisele varustusele (-5%).
- Kõige madalam hinnang anti õppekogunemisel viibitud aja eest makstavale tasule, millega rahulolu on läbi aastate olnud küllalt madal. Õppekogunemisel osalemist raskendavate tegurite seas on tervise ja füüsilise vastupidavuse mure kõrval esirinnas samuti mured rahaliste kohustuste täitmise ja sissetuleku vähenemise osas.
- Tööandja toetas rahaliselt umbes pooli õppekogunemisel osalejaid (52%). Levinumaks toetusviisiks oli õppusel viibimise ajal tavapärase töötasu maksmise jätkamine (60% rahalist toetust saanutest).
- Õppekogunemise eesmärkidest hinnati olulisemateks üksuste omavahelise koostöö parandamist, üksuste sõjalise koostegutsemise tõhustamist ja uuenenud sõjatehnika kasutama õpetamist – oluliseks pidajate osakaal (väga + samuti oluline) 99%.

Joonis 3. Reservväelaste rahulolu reservteenistusega

Kompleksuuringu raames küsiti tagasisidet ka Okas 2024-2 õppusel esmakordselt kasutatud paindliku õppekogunemise vormile. Võimalust teenistuskohast väljaloaga tagasikutse ootele lahkuda kasutasid kõik reservväelased. Paindlikule formaadile anti reservväelaste poolt positiivset tagasisidet ja 86% vastajatest jäi selle korraldusega rahule. Uuringule vastajatest ligikaudu pooled läksid väljaloa ajal tööle tagasi ning pea kõik tööle tagasi läinud kinnitasid, et nende tööandja suhtus hästi nende naasmisesse tööle olukorras, kus oldi kiirvalmiduses uuesti teenistuskohta asumiseks.

5. ASENDUSTEENISTUS

2024. aastal esitati 179 taotlust ajateenistuse asendamiseks asendusteenistusega.

2024. aastal asus asendusteenistusse 70 asendusteenistajat, neist 16 suunati Päästeametisse, neli sotsiaalasutustesse, kolm erivajadustega laste koolidesse, 22 haiglatesse, üheksa Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse poolt tagatavatesse toitlustuskompleksidesse ning 16 Kaitseväge.

2024. aastal arvati (asendusteenistuse) reservi 49 isikut, kelle teenistuskohtadeks oli Päästeamet (14 isikut), sotsiaalasutused (17 isikut), erivajadustega laste koolid (7 isikut), haiglad (5 isikut), Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse poolt tagatavad toitlustuskompleksid (3 isikut), Kaitseväge (3 isikut).

Korralisse asendusteenistusse kutsutakse samadel alustel nagu ajateenistusse, kuid asendusteenistujaid ei tohi kohustada kasutama või hooldama relvi või muid sõjapidamisvahendeid ja käsitsema teisi inimese surmamiseks või vigastamiseks mõeldud vahendeid. Ajateenistuse asendamine asendusteenistusega on võimalik vaid usulistel ja kõlbelistel põhjustel kutsealuse motiveeritud taotluse alusel. Ekslik on arvamus, et asendusteenistusse suunatakse ka neid, kelle tervis ajateenistust läbida ei võimalda. Asendusteenistus võib olla nii füüsiliselt kui vaimselt samaväärne ajateenistusega.

2024. aastal viidi asendusteenistuse lõpetanute seas läbi rahulolu küsitlus. 60% vastanutest oli teenistuskohaga ja asendusteenistusega üldiselt väga rahul, ülejäänud pigem rahul.

2023. aastast jõustus asendusteenistuse reservsüsteem. See tähendab, et asendusteenistuse läbinud isikut saab kutsuda väljaõppe värskendamiseks reservasendusteenistusse õppustele ning kriisi ajal ka teenistusse.

6. TEGEVTEENISTUS

Sõjalise riigikaitse loomiseks, hoidmiseks ja arendamiseks on vaja tegevväelasi, kes on selle ala professionaalid. Nende kohuseks on tagada riigi kaitsevõime toimimine ja pidev areng. Tegevväelased peavad keskenduma sõjaaja ülesannete ettevalmistamisele, mis hõlmab nii teoreetilist planeerimist kui ka praktiliste oskuste omandamist.

Lisaks sellele on tegevväelastel oluline roll ajateenijate ja kaitseliitlaste väljaõpetamisel. Nad peavad suutma oma teadmisi ja oskusi edasi anda, et tagada järelkasv ja kvalifitseeritud personal riigikaitse jaoks. Samuti on nende ülesanne juhtida riigikaitset erinevatel tasanditel, olgu selleks siis staabid või muud juhtorganid.

Tegevväelased osalevad ka sõjalistel välisoperatsioonidel, mis on oluline osa riigi rahvusvahelisest koostööst ja partnerlussuhete hoidmisest. Välisoperatsioonidel saadud kogemused ja oskused on väärtuslikud riigikaitse arendamisel ja täiustamisel.

Kaitseväe suurim välisoperatsiooni kontingent 2024. aastal oli kompanii-suurune üksus USA juhitava Inherent Resolve'il, kus korraga osales kuni 110 kaitseväelast.

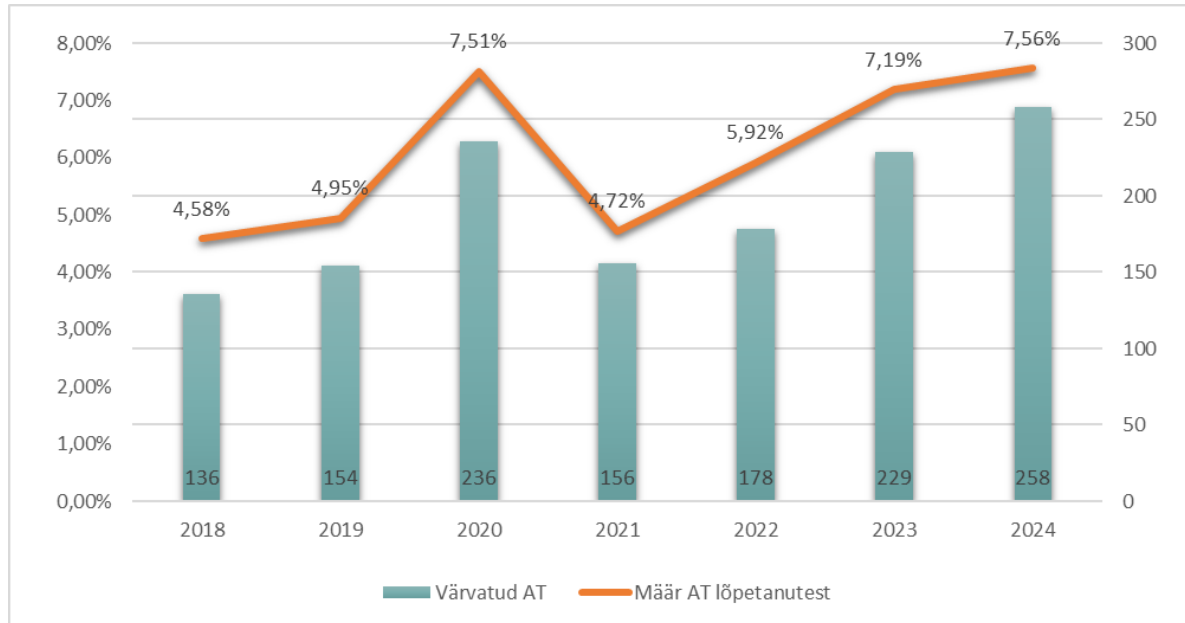
Tegevväelaste roll on oma igapäevase teenistusega tagada Kaitseväe (koos reservväega) ja Kaitseliidu üksuste ettevalmistamine, ülalhoidmine ning valmisolek. See tähendab, et nad peavad pidevalt olema valmis täitma oma ülesandeid ja tagama riigi julgeoleku.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et tegevväelased on riigikaitse jaoks asendamatu jõud, kes tagavad selle toimimise ja arengu. Nende töö on mitmekülgne ja nõuab kõrget professionaalsust, pühendumust ja vastutustunnet.

31.12.2024 seisuga oli tegevteenistuses **3 687 tegevväelast**. Riigikaitse arengukava järgi oli 2024. aasta lõpuks tegevväelaste sihttaseme kasvuks määratud **3 656 tegevväelast**. Tegevteenistusest lahkus 407 tegevväelast ning tegevteenistusse asus 518 isikut.

2025. aasta lõpuks on tegevväelaste sihttasemeks määratud 3 766.

2024. aastal ajateenistuse lõpetanutest jätkas 258 isikut tegevteenistuses, mis on viimase seitsme aasta suurim ajateenistusest tegevteenistusse värvatute hulk (Joonis 4).

Joonis 4. Ajateenistusest tegevteenistusse värbamised 2018 – 2024

Foto: 2. jalaväebrigad, Kaitsevägi.

7. OLULISEMAD TEGEVUSED 2025. AASTAL

- Ajateenistusse võetakse kuni 4 000 kutsealust ning õppekogunemistele plaanitakse kutsuda 25 366 reservis olevat isikut.
- Kaitseressursside Amet ja TalTech sõlmisid koostöökokkuleppe, et edendada riigikaitseks vajalikke tehnoloogiaid ja tõhusaid tehnilisi lahendusi. Kaitseressursside Amet pakub inseneri- ja IT-tudengitele riigikaitse lahendamist vajavaid probleeme lahendamiseks nii õppetöös kui ka lõputööde teemadena ja ühtlasi abistab ülikooli riigikaitseliste teadmiste ja kogemustega juhendajate leidmisel.
- Kaitseressursside Amet ja Junior Achievement Eesti korraldavad 25. – 27. juunil 2025 ühise suveseminari riigikaitseõpetajatele ja ettevõtlusõpetajatele. Esmakordselt toimuva suveseminari eesmärk on riigikaitseõpetajate ja ettevõtlusõpetajate koostöövõrgustiku arendamine. Samuti soovitakse seminaril tutvustada mõlema aine õpetajatele ettevõtluse ja kaitsevaldkonna ühendamise võimalusi ning pakkuda õpetajatele toetust, kuidas noori suunata mõtlema riigikaitse ja ettevõtluse ühisosadele ning seeläbi tugevdada õpilaste kaitsetahet ja -valmidust.
- Läbi kaitseväekohustuslaste registri hakatakse teavitama tööandjaid ja õppeasutusi, et nende töötajaid ja õppureid on kutsutud õppekogunemisele. Eesmärgiks on lihtsustada tööandjal

planeerida töökorraldust sel ajal, kui tema töötaja osaleb õppekogunemisel. Õppeasutuste teavitamine on oluline olukorras, kus õppuril on käsil näiteks eksamiperiood. Õppeastuse ja tööandja teavitamine toimub reservis oleva isiku nõusolekul.

- Valmib kaitseväekohustuslaste registri arendus, mille tulemusel saavad tegevväelastest reservüksuste ülemad suhelda enda üksusesse kuuluvate reservis olevate isikutega.
- Tervise seisundi hindamiseks vajalikele analüüsidele, protseduuridele ja uuringutele ning eriarsti vastuvõttele suunamisel võetakse kasutusele digitaalne saatekiri.
- Korraldatakse riigikaitsejuhtide konverents nii rahuaja kui sõjaaja üksuste ülemate paremini ühtses infoväljas riigikaitsevaldkonnas toimuvast ning suhtluse ja infovahetuse toetamiseks tegevteenistuse ning reservteenistuse vahel.
- Võetakse kasutusele uus värbamistarkvara, mis võimaldab tagasiside kogumist juhtidelt ja kandidaatidelt värbamise rahulolu kohta ja seeläbi tõsta oskuslikult teenuse kvaliteeti. Kaitseressursside Amet värbab nii tegevväelasi, ametnikke kui tsiviilteenistujaid pea kõikidele valitsemisala asutustele. Erandiks on asutused, kelle ametikohad on salajased.
- Uueneb Kaitseressursside Ameti koduleht, mis on ajakohane ja kasutajamugav. Lehe valmimisel võetakse eeskujuks USA lähenemine valdkonna veebilehtedele, et sihtrühma paremini kõnetada.